

Mag. iur., M. Sc. Lejla Hasanović, asistentica

Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu

OTKRIVANJE I DOKAZIVANJE KORUPTIVNIH KRIVIČNIH DJELA –
ULOGA AGENCIJA ZA BORBU PROTIV KORUPCIJE

Sažetak: Za Bosnu i Hercegovinu kojoj je Evropsko vijeće u decembru 2022. godine, prema preporuci Evropske komisije dalo status zemlje kandidata, ključni prioritet je jačanje prevencije i borbe protiv korupcije i organiziranog kriminala. Korupcija predstavlja ozbiljan problem za demokratski razvoj, vladavinu prava i ekonomski napredak, te otkrivanje i dokazivanje koruptivnih krivičnih djela zahtijeva efikasne pravne i institucionalne mehanizme. Kao jedan od odgovora za sprečavanje korupcije u skladu sa međunarodnim konvencijama, pojavile su se Agencije za borbu protiv korupcije, tj. specijalizirani organi osnovani od strane države usmjereni na prevenciju, istraživanje, edukaciju i koordinaciju u borbi protiv korupcije. Ovaj rad analizira iskustva saradnje Ureda za borbu protiv korupcije i upravljanje kvalitetom Kantona Sarajevo i Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo u borbi protiv korupcije, s posebnim osvrtom na konkretne predmete koji su vođeni u cilju otkrivanja i dokazivanja koruptivnih krivičnih djela. Analiziran je zakonodavni okvir za postojanje specijaliziranih tijela za borbu protiv korupcije na nivou Bosne i Hercegovine, entiteta i kantona. Na kraju dat je kritičko osvrst na trenutne trendove osnivanja tijela za borbu protiv korupcije u Evropskoj uniji te je u vidu zaključaka dato nekoliko prijedloga za rad tih tijela u Bosni i Hercegovini.

Ključne riječi: borba protiv korupcije, agencije za borbu protiv korupcije, međunarodni standardi, UNCAC

1. Uvod

Prema studiji koju je izradila Generalna direkcija za usluge parlamentarnog istraživanja (EPRS) Sekretarijata Evropskog parlamenta, postoje tri opcije politika kojima se treba baviti kada govorimo o borbi protiv korupcije: izmjena zakonodavnog okvira EU o korupciji, podrška i koordinacija od strane nadležnih agencija i kontrola kvaliteta javnih nabavki. Za pojedine zemlje u Evropi borba protiv korupcije nije samo finansijski prioritet, već i preduslov za ulazak u EU. Na primjer, za Bosnu i Hercegovinu kojoj je Evropsko vijeće u decembru 2022. godine, prema preporuci Evropske komisije¹, dalo status zemlje kandidata, ključni prioritet je jačanje prevencije i borbe protiv korupcije i organiziranog kriminala (Ključni prioritet 7) na putu ka pristupanju EU. Slično studiji koju je izradio EPRS, Strategija proširenja susjedstva EU u okviru ključnog prioriteta 7, predlaže izmjenu zakonodavnog okvira, koordinaciju i saradnju među agencijama i, između ostalog, kontrolu javnih nabavki. Tokom godina, mnogi su pisali o različitim vrstama reformi u oblasti borbe protiv korupcije²: ekonomska deregulacija, stvaranje transparentne i odgovorne vlade, reforma javne uprave, i pravosudna reforma. U tim reformskim nastojanjima, pravosudna reforma podrazumijeva nekoliko metoda borbe protiv korupcije: jasne zakone i snažnu primjenu zakona, podjelu vlasti koja ograničava uticaj druge dvije grane vlasti i jačanje institucija koje se bave transparentnošću, odgovornošću i dobrim upravljanjem. Dodatna preporuka predstavljena u međunarodnom zakonodavstvu fokusiranom na borbu protiv korupcije, je kontakt tačka (tijelo ili tijela) zadužena za kampanju protiv korupcije. Klitgaard spominje agenciju za borbu protiv korupcije u smislu kontakt tačke, ali naglašava da je potrebno zajedničko djelovanje kada je u pitanju kontrola korupcije, te da agencije za borbu protiv korupcije mogu poslužiti kao facilitator. De Sousa tvrdi da su agencije za borbu protiv korupcije ultimativni odgovor na korupciju³, a Johannsen i Hilmer Pedersen naglašavaju da su se agencije za borbu protiv korupcije pokazale kao dobar savjetodavni organ u otkrivanju rizika od korupcije.⁴ Meagher agencije za borbu protiv korupcije definiše kao *"stalne agencije, jedinice ili odjele koje je uspostavila vlada i koje imaju mandat pružanja centraliziranog vođstva u jednoj ili više"*

¹ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS 2022 Communication on EU Enlargement Policy" (2022), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2022:528:FIN>.

² Klein Haarhuis, Carolien. "Promoting anti-corruption reforms: Evaluating the implementation of a World Bank anti-corruption program in seven African countries (1999–2001)." Unpublished dissertation, Utrecht: Utrecht University (2005).

³ De Sousa, Luís. "Anti-corruption agencies: between empowerment and irrelevance." *Crime, law and social change* 53 (2010): 5-22.

⁴ Johannsen, Lars, and Karin Hilmer Pedersen. "How to Combat Corruption: Assessing Anti-Corruption Measures from a Civil Servant's Perspective." *Administrative Culture/Halduskultuur* 13, no. 2 (2012).

oblasti borbe protiv korupcije – prevenciji, javnom informisanju i podizanju svijesti, koordinaciji politika, istrazi i gonjenju".⁵ Placek, Pucek i Ochrana⁶ tvrde da postoje faktori specifični za postkomunističke zemlje i da ih treba uzeti u obzir kada se pokušava razumjeti korupcija u njima. Davanje dara i drugih oblika koristi je bio i ostao način poslovanja, dobijanja zdravstvene zaštite, zahvaljivanja na obavljenim javnim dužnostima, ono je „duboko ukorijenjeno u svijest građana postkomunističkih zemalja“. Dionisie i Checchi⁷ dalje elaboriraju da je razlog tome činjenica da je javni sektor u postkomunističkim zemljama politički kontrolisan i davan pojedincima sa posebnim privilegijama, što je stvorilo sistem pokroviteljstva, nepotizma i ličnog uticaja, postao je dio javnog sektora i njegovih odnosa sa građanima. Da li agencije za borbu protiv korupcije destimuliraju koruptivno ponašanje u javnom sektoru i pravosuđu? Mnogi autori tvrde da odgovor na ovo pitanje leži u nadležnostima koje takve agencije imaju, što je definisano zakonima na osnovu kojih se osnivaju. Kategorizacija agencija za borbu protiv korupcije se u znanstvenim krugovima vrši prema njihovim funkcijama. Na primjer, Heilbrunn⁸ pravi razliku između univerzalnog modela Agencija sa preventivnim funkcijama i istražnim ovlaštenjima i Agencija sa isključivo istražnim ovlaštenjima. Kuris⁹ Agencije dijeli na Agencije sa ovlaštenjima za provođenje istrage i onih bez takvih ovlaštenja. Slično tome, Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD) je identifikovala tri modela Agencija: Agencije koje imaju više ovlaštenja, Agencije sa istražnim ovlaštenjima i Agencije preventivnog tipa. Agencije čiji mandat nije ograničen imaju više ovlaštenja, te one provode i istrage i gonjenje, a imaju i preventivnu funkciju kao što su edukacija ili javne kampanje za borbu protiv korupcije.¹⁰ Hechler i drugi¹¹ su analizirali implementaciju Konvencije Ujedinjenih naroda protiv korupcije (UNCAC) u Bangladešu, Indoneziji i Keniji i zaključili su da je njihova Komisija za borbu protiv korupcije odigrala ključnu ulogu u istrazi protiv važnih političkih i poslovnih ličnosti koje su dovedene u vezu sa korupcijom. Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (USKOK) u Hrvatskoj i Biro za prevenciju i borbu protiv korupcije (KNAB)

⁵ Meagher, Patrick. "Anti-corruption agencies: Rhetoric Versus reality." *The Journal of Policy Reform* 8, no. 1 (2005): 69-103.

⁶ Plaček, Michal, Milan Půček, and František Ochrana. "Identifying corruption risk: a comparison of Bulgaria and the Czech Republic." *Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice* 21, no. 4 (2019): 366-384., str. 19.

⁷ Dionisie, Dan, and Francesco Checchi. "Corruption and anti-corruption agencies in Eastern Europe and the CIS: A practitioners' experience." Bratislava: United Nations Development Programme (2008).

⁸ Heilbrunn, John R., and Anti-Corruption Commissions. "Panacea or real medicine to fight corruption." World Bank Institute (2004).

⁹ Kuris, Gabriel. "Watchdogs or guard dogs: Do anti-corruption agencies need strong teeth?" *Policy and Society* 34, no. 2 (2015): 125-135.

¹⁰ OECD, Specialised Anti-Corruption Institutions: Review of models: Second edition (2013), <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264187207-en.pdf?expires=1722369659&id=id&accname=guest&checksum=CCAD80246A3AF825E814163CCC136ADC>, pristupljeno 30.07.2024. god.

¹¹ Hechler, Hannes, Gretta Fenner Zinkernagel, Lucy Koechlin, and Dominic Morris. "Can UNCAC address grand corruption?" U4 Report 2011, no. 2 (2011).

u Latviji, takođe se smatraju pozitivnim primjerima institucija koje opravdavaju svoje postojanje.¹² U skladu sa Zakonodavnim vodičem UNCAC, glavni cilj uspostavljanja tijela za sprečavanje korupcije, je da:

1. ista imaju ovlaštenje za primaju prijave za korupciju, i/ili
2. da se bave istragom krivičnih djela povezanih sa korupcijom,
3. da su nezavisna u obavljanju svojih funkcija bez neprimjerenog uticaja, te
4. da obezbijede obuku za svoje uposlenike i resurse za obavljanje aktivnosti.

Iako Zakonodavni vodič upozorava na kontraproduktivnost preklapanja nadležnosti tijela koja već postoje i same Agencije, također naglašava potrebu za borbom protiv korupcije sa "*svježom i koncentriranom energijom*". Prema Konferenciji država stranaka Konvencije Ujedinjenih naroda protiv korupcije, države članice su zabilježile sveukupni stalni rast tijela za borbu protiv korupcije.

2. Specijalizirana tijela za borbu protiv korupcije u EU

Evropska komisija (EK) je stavila u zakonodavnu proceduru Prijedlog Direktive Evropskog parlamenta (EP) i Vijeća o borbi protiv korupcije, zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2003/568/PUP i Konvencije o borbi protiv korupcije koja uključuje dužnosnike Evropskih zajednica ili dužnosnike država članica Evropske unije te o izmjeni Direktive (EU) 2017/1371 Evropskog parlamenta i Vijeća (Nacrt prijedloga)¹³, najavljujući uspostavljanje EU mreže protiv korupcije, koja bi trebala racionalizirati i podržati postojeće mreže i maksimizirati razmjenu najboljih praksi između nacionalnih vlasti i agencija, civilnog društva i nezavisnih stručnjaka. Ovaj zakonodavni prijedlog će ažurirati zakonodavni okvir EU, zamjenjujući Okvirnu odluku Vijeća 2003/568/JHA i Konvenciju o borbi protiv korupcije koja uključuje službenike Evropskih zajednica ili službenike država članica Evropske unije i mijenjajući Direktivu (EU) 2017/1371 Evropskog parlamenta i Vijeća te inkorporirajući međunarodne standarde koji su obavezujući za EU, kao što su oni u UNCAC-u. Član 4 Nacrta prijedloga propisuje da države članice moraju uspostaviti tijela u svojim nacionalnim pravnim sistemima koja su specijalizirana za prevenciju i represiju korupcije. Ta tijela mogu biti jedno ili više tijela, ili jedna ili više organizacionih jedinica, a trebala bi biti:

1. Funkcionalno nezavisna od vlade.
2. Imati dovoljno kvalifikovanog osoblja.
3. Imati financijske, tehničke i tehnološke resurse.
4. Imati ovlasti i alate potrebne za osiguranje pravilne administracije svojih zadataka.

¹² Jenkins, Matthew, Caitlin Maslen, and Mathias Bak. "The Relationship between Anti-Corruption Agencies, Robust Enforcement and Economic Development." Transparency International, 2021. <http://www.jstor.org/stable/resrep36973>

¹³ Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on combating corruption, replacing Council Framework Decision 2003/568/JHA and the Convention on the fight against corruption involving officials of the European Communities or officials of Member States of the European Union and amending Directive (EU) 2017/1371 of the European Parliament and of the Council.

5. Biti poznata javnosti.
6. Omogućavati javni pristup relevantnim informacijama o obavljanju svojih aktivnosti.
7. Raditi i donositi odluke u skladu s transparentnim procedurama utvrđenim zakonom.

Nacrt prijedloga je rezultat sveobuhvatne procjena zakonodavnog i političkog okvira EU-a (RIA) koju je Evropska komisija izradila kako bi se analizirala pravna stečevina EU u domenu borbe protiv korupcije.¹⁴ RIA naglašava da trenutno ne postoji koordinacija prevencije korupcije na nivou EU, te da su finansijski i ljudski resursi za takva tijela ograničeni (posebno u odnosu na Europol, EPPO, OLAF, Eurojust). RIA je analizirala tri opcije:

Opcija 1: Neobavezujuće mjere (EU ili nacionalni nivo države članice);

Opcija 2: Transpozicija odredbi UNCAC-a;

Opcija 3: Transpozicija odredbi UNCAC-a, ali dodatno nametanje minimalnih nivoa gornje granice sankcija;

Opcija 4: Regulatorna politika.

EK se u RIA odlučila za Opciju 3, tj. jače usklađivanje s UNCAC-om i podržavanje mekih mjera, što uključuje uspostavljanje EU agencije za prevenciju korupcije. Agencija za borbu protiv korupcije je viđena kao tijelo koje će nadgledati podršku i praćenje implementacije sveobuhvatne EU strategije protiv korupcije (koja također još nije na snazi). Moglo bi se zaključiti da je novi zakonodavni okvir koji EU nastoji postići sa novim Nacrtom prijedloga u skladu sa preporukama UNCAC-a: Član 5. (strategije protiv korupcije ili zakonodavni okvir), i Član 6. i 36., specijalizirana tijela za borbu protiv korupcije. Argumenti u korist takvog prijedloga bi bili lobistička moć takve Agencije, da promoviše prevenciju korupcije na različitim nivoima i u različitim sektorima i na taj način smanjuje pojavu korupcije. Negativna strana uspostave takve agencije: troškovi implementacije.

RIA je posebno značajna jer ukazuje na namjeru EK da je politika EU u vezi borbe protiv korupcije usmjerena na jačanje sprečavanja korupcije, na način da se uspostave namjenska tijela za borbu protiv korupcije na razini EU-a i na razini članica EU.

2.2. Specijalizirana tijela za borbu protiv korupcije u BiH

Bosna i Hercegovina je podnijela zahtjev za članstvo u EU 2016. godine, EK je u oktobru 2022. god. preporučila državama članicama da se dodijeli status kandidata, ali sa

¹⁴ Studija “Strengthening the fight against corruption: assessing the EU legislative and policy framework”, izrađena od EY i RAND Corporation, objavljena je 3.01.2023., i može se pogledati ovdje: [file:///C:/Users/user/Downloads/strengthening%20the%20fight%20against%20corruption-DR0422197ENN%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/strengthening%20the%20fight%20against%20corruption-DR0422197ENN%20(2).pdf)

spiskom 14 uslova, između ostalog, i u oblasti borbe protiv korupcije. Europsko vijeće je 2024. odlučilo otvoriti pristupne pregovore sa Bosnom i Hercegovinom, te je pozvalo EK da pripremi pregovarački okvir koji će se usvojiti nakon što se dovrše svi relevantni koraci iz preporuke EK iz 2022. U izvještaju EK o BiH za 2023. god. se navodi da BiH mora izraditi i usvojiti novu strategiju i akcioni plan za borbu protiv korupcije na državnom nivou.¹⁵ Vijeće ministara BiH, je na prijedlog Agencije za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije (APIK), donijelo Odluku o usvajanju Strategije za borbu protiv korupcije 2024.-2028. (Strategija) i Akcijskog plana za provedbu Strategije. U Strategiji, APIK se poziva na UNCAC prilikom definisanja korupcije, kao i na Izvršni sažetak Izvještaja o implementaciji UNCAC-a u BiH. Bosna i Hercegovina je UNCAC-u pristupila 16. septembra 2005. god., a ratificirala 26. oktobra 2006. god. 2017 god. BiH je obavijestila glavnog tajnika UN-a da je APIK imenovano tijelo za prevenciju iz čl. 6. stava 3. UNCAC-a.

U skladu sa članom 5. i 6. Zakona o Agenciji za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije, APIK za svoj rad odgovara Parlamentarnoj skupštini BiH, a ciljevi su:

- a) *identificiranje i eliminiranje uzroka korupcije;*
- b) *odvrćanje lica od činjenja krivičnih djela u vezi s korupcijom;*
- c) *osiguravanje i unapređenje pravnog okvira za prevenciju korupcije;*
- d) *podsticanje učešća civilnog društva u prevenciji korupcije;*
- e) *podizanje svijesti javnosti i stvaranje odnosa netolerancije prema korupciji;*
- f) *edukacija i bolje upoznavanje društva o uzrocima i posljedicama uticaja korupcije, te o aktivnom učešću u njenoj prevenciji;*
- g) *promoviranje transparentnog i odgovornog rada organa i institucija u Bosni i Hercegovini*¹⁶

Na razini Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH) uspostavljeno je specijalizirano tijelo sa preventivnim funkcijama - Antikorupcijski tim Vlade FBiH¹⁷, dok je na nivou Republike Sprske (RS), Ministarstvo pravde RS koordinator antikorupcijskih aktivnosti. Pored navedenog, u RS-u se u skladu sa Zakonom o suzbijanju korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala, u Republičkom tužilaštvu RS osnovalo Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala, a u Okružnom sudu Banja Luka osnovalo se Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije,

¹⁵ Evropska Komisija. Izvještaj EK o Bosni i Hercegovini za 2023. god. broj SWD(2023) 691, od 8.11.2023. god. Dostupan na: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/e3045ec9-f2fc-45c8-a97f-58a2d9b9945a_en?filename=SWD_2023_691%20Bosnia%20and%20Herzegovina%20report.pdf, pristupljeno 1.08.2024. god.

¹⁶ Zakon o Agenciji za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije ("Službeni glasnik BiH", broj: 103/09, 58/13)

¹⁷ Rješenje o formiranju Antikorupcionog tima Vlade Federacije Bosne i Hercegovine. („Službene novine Federacije BiH", br. 28/16, 18/17, 27/18, 41/20, 5/21, 27/21, 37/21 i 57/22).

organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala.¹⁸ I u FBiH postoji Zakon o suzbijanju korupcije i organiziranog kriminala u FBiH¹⁹ koji takođe predviđa osnivanje Posebnog odjela Federalnog tužilaštva Federacije BiH za suzbijanje korupcije, organiziranog i međukantonalnog kriminala i Posebnog odjela Vrhovnog suda Federacije BiH za korupciju, organizirani i međukantonalni kriminal, međutim takve institucije do danas nisu uspostavljene.

Na nivou entiteta ne postoje važeće Strategije za borbu protiv korupcije. U FBiH je donesen Akcioni plan za borbu protiv korupcije za period od 2021. god. do donošenja nove Strategije za borbu protiv korupcije u FBiH.

U Brčko Distriktu (BD), osnovana je Kancelarija za prevenciju korupcije i koordinaciju aktivnosti na suzbijanju korupcije u Brčko distriktu BiH, koja odgovara Skupštini Brčko distrikta BiH.²⁰ Skupština Brčko distrikta BiH je na 61. redovnoj sjednici 1.08.2024. god. u drugom čitanju usvojila Nacrt zakona o Kancelariji za prevenciju korupcije i koordinaciju aktivnosti na suzbijanju korupcije, uz amandmane Zakonodavne komisije. Nacrt je pripremljen u saradnji sa pravnim stručnjacima iz Ureda visokog predstavnika, Delegacije Europske unije i Organizacije za europsku sigurnost i suradnju.

Na nivou kantona osnovani su:

1. Ured za borbu protiv korupcije Zeničko-Dobojskog kantona; za svoj rad odgovara Premijeru Kantona i Vladi Kantona.²¹
2. Ured za borbu protiv korupcije i upravljanje kvalitetom Kantona Sarajevo; podnosi izvještaj o radu Vladi KS.²²
3. Ured za borbu protiv korupcije Unsko-sanskog kantona, odgovara Vladi Unsko-sanskog kantona.²³
4. Ured za borbu protiv korupcije i upravljanje kvalitetom Tuzlanskog kantona, odgovara Vladi TK i Skupštini TK.²⁴

¹⁸ Zakonom o suzbijanju korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala RS ("Službeni glasnik RS", broj: 39/16), članovi 3. i 12.

¹⁹ Zakon o suzbijanju korupcije i organiziranog kriminala u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 59/14).

²⁰ Zakon o kancelariji za prevenciju korupcije i koordinaciju aktivnosti na suzbijanju korupcije ("Službeni glasnik Brčko distrikta BiH", broj: 25/18).

²¹ Uredba o osnivanju Ureda za borbu protiv korupcije Zeničko-Dobojskog kantona ("Službene novine Ze-Do Kantona", broj: 5/22)

²² Uredba o osnivanju Ureda za borbu protiv korupcije i upravljanje kvalitetom Kantona Sarajevo ("Službene novine KS", broj: 7/18)

²³ Uredbom o osnivanju Ureda za borbu protiv korupcije Unsko-sanskog kantona ("Službene novine USK", broj: 20/22). U skladu sa 65. Izvještajem Visokog predstavnika za BiH za period 16. oktobar 2023 do 15. april 2024. god. Ured je zvanično otvoren 23.10.2023. god.

²⁴ Zakon o prijavljivanju, porijeklu i kontroli imovine izabраних dužnosnika, nosilaca izvršnih funkcija i savjetnika u Tuzlanskom kantonu ("Službene novine Tuzlanskog kantona", broj: 22/21).

5. Tijelo za sprečavanje i borbu protiv korupcije u Bosansko-podrinjskom kantonu Goražde²⁵, uz intenciju osnivanja Ureda za borbu protiv korupcije.²⁶
6. Tim za sprječavanje korupcije kao posebno tijelo Vlade Srednjobosanskog kantona²⁷
7. Radno tijelo za borbu protiv korupcije Hercegovačko-neretvanskog kantona²⁸
8. Vlada Posavskog kantona je donijela Strategiju za borbu protiv korupcije za period 2021- 2024. god. u kojoj ističe da će uspostaviti stalno tijelo-Ured za praćenje borbe protiv korupcije.²⁹ Na 44. sjednica Vlade Posavskog kantona, Vlada je usvojila Uredbu o osnivanju Ureda za borbu protiv korupcije ovog kantona. Uredbom se utvrđuje djelokrug rada i nadležnosti Ureda za borbu protiv korupcije, kao stručne službe Vlade Posavskog kantona.³⁰
9. Povjerenstvo za sprječavanje korupcije u Županiji Zapadnohercegovačkoj, koje podnosi godišnje izvještaje o svom radu Vladi Županije Zapadnohercegovačke³¹.

²⁵ Odluka o formiranju Tijela za sprečavanje i borbu protiv korupcije u BPK, broj 03-49-176/16 i 03-05-744/17 i 03-04-422/21 od 12.03. 2021. god., dostupna na: <https://bpg.gov.ba/media/images/2022/06/Odluka-o-reorganizaciji-Tijela-za-spre%C4%8Davanje-i-borbu-protiv-korupcije.pdf>, pristupljeno 5.08.2024. god.

²⁶ Skupština Bosansko-podrinjskog kantona Goražde je na vanrednoj sjednici 17.05.2024. god. po skraćenom postupku usvojila je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o državnoj službi i Zakon o izmjeni i dopuni Zakona o plaćama i naknadama uposlenih u organima vlasti BPK Goražde. Na sjednici je naglašeno da su time stvoreni uslovi za osnivanje Ureda za sprečavanje i borbu protiv korupcije u BPK Goražde. Izvor: <https://www.klix.ba/vijesti/bih/u-gorazdu-stvoreni-preduslovi-za-osnivanje-ureda-za-borbu-protiv-korupcije/240517134> pristupljeno: 05.08.2024. god.

²⁷ Strategija za prevenciju i koordinaciju borbe protiv korupcije i Akcioni plan za provođenje strategije za prevenciju i koordinaciju borbe protiv korupcije Srednjobosanskog kantona za period 2021.-2025. Dostupno na: https://sbk-ksb.gov.ba/images/Strategija_i_AP_SBKKSBNACRT.pdf, pristupljeno 05.08.2024. god.

²⁸ Strategija za borbu protiv korupcije HNK 2022.-2027. U skladu sa Strategijom, cilj Vlade HNK je da putem Radnog tijela za borbu protiv korupcije HNK osigura efikasne i efektivne pretpostavke za sistemski pristup borbi protiv korupcije na način da svoj rad koordinira sa APIK-om, Antikorupcijskim timom Vlade FBiH i relevantnim predstavnicima nevladinog sektora. U skladu sa Strategijom, Vlada HNK i Radno tijelo će analizirati praksu uspostavljenih tijela za borbu protiv korupcije u BiH, kako bi se donijela odluka o uspostavljanju najfunkcionalnijeg tijela za potrebe HNK. Radno tijelo za borbu protiv korupcije će poslije analize odlučiti da li će Vladi HNK preporučiti osnivanje profesionalnog tijela za borbu protiv u skladu sa preporukama UNCAC-a. <https://mpulshnk.gov.ba/wp-content/uploads/2023/02/STRATEGIJA-HERCEGOVACKO-NERETVANSKOG-KANTONA-ZA-BORBU-PROTIV-KORUPCIJE-2022-2027-1.pdf>, strana 16., pristupljeno 2.08.24.

²⁹ Strategija borbe protiv korupcije Županije Posavske za period 2021. – 2024., <https://www.zupanijaposavska.ba/wp-content/uploads/2021/12/Strategija-za-borbu-protiv-korupcije-u-Zupaniji-Posavskoj-za-razdoblje-od-2021.-do-2024.-godine.pdf>, strana 4.

³⁰ Više informacija na: <https://www.zupanijaposavska.ba/44-sjednica-vlade-zupanije-posavske-2/>

³¹ Vlada ŽZH je 2022. godine usvojila Strategiju ŽZH za borbu protiv korupcije za razdoblje 2022.-2024. i Akcijski plan za provedbu navedene strategije, za čiji je nadzor zaduženo Povjerenstvo, kao i za koordinaciju aktivnosti svih institucija i javnih službi Županije Zapadnohercegovačke u borbi protiv korupcije. Ovaj kanton nema Zakon o prevenciji i suzbijanju korupcije, ali je najavljeno

10. Tim za sprječavanje korupcije Kantona 10³². Na 63. sjednici Vlade Hercegbosanske županije usvojena je Uredba o Uredu za borbu protiv korupcije Hercegbosanske županije. Ovom Uredbom osniva se i utvrđuje djelokrug rada i nadležnosti Ureda za borbu protiv korupcije kao samostalne upravne organizacije u Hercegbosanskoj županiji, uređuje upravljanje i rukovođenje Uredom, kao i druga pitanja od značaja za organiziranje i funkcioniranje Ureda.

Analizom zakonodavnog okvira uključujući Strategije na nivoima pojedinih kantona, može se zaključiti da je za izradu Strategija za borbu protiv korupcije, u velikoj mjeri spominjana UNCAC, kao i Strategija za borbu protiv korupcije na državnom nivou koja se direktno na UNCAC i poziva. Međutim, dokumenti su dosta opširni i iako sadrže Akcione planove, na zvaničnim stranicama Vlada kantona, nema dovoljno informacija o provedbi aktivnosti iz Akcionih planova. Jako je teško doći do pojedinih informacija, pa i Strategija ili Uredbi o osnivanju Ureda za borbu protiv korupcije, što dovodi u pitanje načelo transparentnosti koje je *“preventivni alat za borbu protiv korupcije, koji s jedne strane jača otvorenost rada, a s druge strane sužava prostor zloupotrebe institucija.”*³³

3. Zakonodavni okvir otkrivanja i dokazivanja koruptivnih krivičnih djela posredstvom agencija za borbu protiv korupcije u Kantonu Sarajevo

Kada govorimo o prevenciji i borbi protiv korupcije u Kantonu Sarajevo, Vlada Kantona Sarajevo je Uredbom o osnivanju Ureda za borbu protiv korupcije Kantona Sarajevo (Uredba), osnovala Ured za borbu protiv korupcije KS (Ured KS).³⁴ Član 4. Uredbe propisuje da je Ured KS nadležan za provođenje Zakona o prevenciji i suzbijanju korupcije u KS kroz tri oblasti, i to: sukob interesa, prijava korupcije i zaštitu prijavitelja korupcije i jačanje integriteta. Pored postupanja po zaprimljenim prijavama, Ured KS ima nadležnost pokretanja postupka provjere po službenoj dužnosti, ukoliko dođe do informacija iz javno otvorenih izvora koji izazivaju sumnju u korupciju. Osnovni propisi koji su doneseni i koji uređuju oblast prevencije i borbe protiv korupcije su:

- Zakon o prijavljivanju i postupku provjere podataka o imovini nosilaca javnih funkcija u Kantonu Sarajevo³⁵,

donošenje kako zakona tako i osnivanje Ureda za borbu protiv korupcije. Izvor: <https://www.jabuka.tv/hoce-li-zzh-dobiti-ured-za-borbu-protiv-korupcije/>

³² Strategije za borbu protiv korupcije HBŽ 2022. - 2024. i Akcioni plan je izrađen od strane tog Tima. Na 63. sjednici Vlade Hercegbosanske županije usvojena je Uredbu o Uredu za borbu protiv korupcije Hercegbosanske županije. Ovom Uredbom osniva se i utvrđuje djelokrug rada i nadležnosti Ureda za borbu protiv korupcije kao samostalne upravne organizacije u Hercegbosanskoj županiji, uređuje upravljanje i rukovođenje Uredom, kao i druga pitanja od značaja za organiziranje i funkcioniranje Ureda.

³³ Strategija za borbu protiv korupcije HNK 2022.-2027., strana 6.

³⁴ Uredba o osnivanju Ureda za borbu protiv korupcije Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj 07/24).

³⁵ Zakon o prijavljivanju i postupku provjere podataka o imovini nosilaca javnih funkcija u Kantonu Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, br. 18/19).

- Zakon o prevenciji i suzbijanju korupcije u Kantonu Sarajevo³⁶,
- Uredba o uspostavljanju i vođenju registra ličnih podataka o imovini i postupku provjere imovine nosilaca javnih funkcija u Kantonu Sarajevo,
- Uredba o kontroli javnih nabavki u svim institucijama čiji je osnivač Kanton Sarajevo,
- Uredba o dodjeli finansijskih nepovratnih sredstava iz Budžeta Kantona Sarajevo,
- Odluka o dodjeli finansijske nepovratne pomoći organizacijama i pojedincima iz Budžeta Kantona Sarajevo,ž
- Odluka o bazi podataka o javnim nabavkama za korisnike Budžeta u Kantonu Sarajevo,
- Odluka o registru imenovanih lica u Kantonu Sarajevo,
- Odluka o registru zaposlenih u javnom sektoru na području Kantona Sarajevo,
- Odluka o registru poticaja razvoja male privrede u Kantonu Sarajevo,
- Odluka o registru korisnika poticaja za poljoprivredu na području Kantona Sarajevo,
- Odluka o registru podataka o javnim nabavkama koje provode institucije čiji je osnivač Kanton Sarajevo,
- Odluka o registru javnih oglasa za prijem u radni odnos u javnom sektoru Kantona Sarajevo,
- Odluka o Registru ugovora o djelu u organima javnog sektora u Kantonu Sarajevo,
- Odluka o Registru javnih poziva za izbor i imenovanje u organima nadzora, upravljanja i rukovođenja u javnom sektoru Kantona Sarajevo,
- Uputstvo o načinu popunjavanja obrasca prijave imovine i elektronskog obrasca,
- Uputstvo za izradu i provođenje plana integriteta institucija javnog sektora u Kantonu Sarajevo³⁷.

Ovo su osnovni propisi kojima je Kanton Sarajevo nastojao normirati i pravno urediti procese javnog sektora s izraženim korupcijskim rizicima. Pobražanim propisima uspostavljena je obaveza i mehanizmi prijave podataka o imovini nosilaca javnih funkcija u Kantonu Sarajevo, prijavom sukoba interesa u vršenju javnih funkcija, uspostavljene mehanizmi prijave korupcije, obaveza izrade planova integriteta institucija javnog sektora, kontrola javnih nabavki koje provode institucije čiji je osnivač Kanton Sarajevo itd. Prema navodima Ureda KS, na osnovu spomenutih propisa uspostavljen je sistem transparentnosti u Kantonu Sarajevo, koji trenutno obuhvata 12 online registara i alata sa ugrađenim setom statističko-analitičkih izvještaja. Registri koji su dostupni javnosti putem web stranice Ureda KS su:

Registar zaposlenih u javnom sektoru Kantona Sarajevo,
 Registar imenovanih lica Kantona Sarajevo,
 Registar podataka o imovini nosioca javnih funkcija u Kantonu Sarajevo,
 Registar podataka o javnim nabavkama Kantona Sarajevo,
 Registar korisnika poticaja poljoprivrede,
 Registar poticaja razvoja male privrede u Kantonu Sarajevo,

³⁶ Zakon o prevenciji i suzbijanju korupcije u Kantonu Sarajevo, („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj 35/22, 44/22 i 55/22).

³⁷ Informaciju pripremio Ured KS

Registar javnih oglasa u postupku prijema u radni odnos u javnom sektoru na teritoriji Kantona Sarajevo,
 Registar javnih poziva za izbor i imenovanje u organima nadzora, upravljanja i rukovođenja u javnom sektoru Kantona Sarajevo,
 Registar ugovora o djelu u organima javnog sektora u Kantonu Sarajevo,
 Interaktivna mapa gradnje objekata i sječe šume na području Kantona Sarajevo,
 Elektronski plan integriteta.³⁸

Član 6. Uredbe je posebno važan za ovaj rad je se odnosi na analitiku i podršku uspostavljanja antikorupcijskih procedura, politika i sistema. Navedenim članom je opisan postupak prikupljanja, obrađivanja i analiziranja podataka iz Informacionog sistema Ureda (baza i registara koje vodi Ured), uključujući eksternih podataka za potrebe, između ostalog, istražnih i inspeksijskih organa, a sve u cilju prevencije, suzbijanja i otkrivanja korupcije. Kako bi se podaci prikupili, Ured KS poduzima aktivnosti u smislu ostvarivanja saradnje sa relevantnim institucijama radi pribavljanja podataka.

Korak	Opis	Nadležna tijela
Prikupljanje podataka	Ured prikuplja podatke iz javno dostupnih izvora, javnih servisa, te od institucija koje su dužne omogućiti pristup potrebnim informacijama. Podaci uključuju informacije o imovini, javnim nabavkama, sukobu interesa i prijavama korupcije.	Institucije Kantona Sarajevo, javni servisi, pravosudni organi i druge institucije koje imaju obavezu sarađivati s Uredom.
Obrada podataka	Ured obrađuje prikupljene podatke, uspostavlja interne registre i baze podataka. Podaci se unose u informacijski sistem Ureda i mogu uključivati imovinske kartone, sukobe interesa, evidencije javnih nabavki i prijave korupcije.	Unutarnje baze podataka Ureda, informacijski sistem Ureda, tužilaštva i istražna tijela ako se pokrenu postupci.
Analiza podataka	Na osnovu prikupljenih podataka Ured vrši analizu koja služi kao osnova za dostavljanje dokaza tužilaštvima i drugim pravosudnim organima. Ured kreira izvještaje, preporuke i analize koje se koriste za otkrivanje i prevenciju korupcije, te ih prosljeđuje nadležnim tijelima.	Skupština i Vlada Kantona Sarajevo, nadležna tužilaštva, sudovi, inspekcije, kao i drugi nivoi vlasti.
Saradnja s tužilaštvom	Ured je u obavezi da, na osnovu dokaza i informacija do kojih dođe, pokrene inicijativu za krivično gonjenje pred nadležnim tužilaštvom. Saradnja podrazumijeva dostavljanje dokaza	Pravosudne institucije, kantonalna i državna tužilaštva, istražna tijela, inspekcije na svim nivoima vlasti.

³⁸ <https://anticorruptiks.com/>

Korak	Opis	Nadležna tijela
Zajedničke operativne aktivnosti	tužilaštvu u vezi sa zloupotrebama, korupcijom, javnim nabavkama i imovinskim prekršajima. Ured inicira i podržava pokretanje prekršajnih i krivičnih postupaka.	
	Ured i tužilaštvo provode zajedničke operativne aktivnosti, poput uvida u dokumentaciju, obavljanje inspekcija i provođenje istraga. Ured osigurava pristup relevantnim registrima i bazama podataka koje su potrebne za procesuiranje korupcijskih slučajeva.	Nadležna tužilaštva, istražna tijela, inspekcije.

Tabela 1. Saradnja UredaKS sa tužilaštvima

4. Primjeri saradnje Ureda za borbu protiv korupcije Kantona Sarajevo i Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo u otkivanju i dokazivanja koruptivnih krivičnih djela

4.1. Predmet: prikupljanje podataka

Ured KS je zaprimio anonimnu prijavu putem web aplikacije sa navodima da je fizičko lice M.M. posredstvom veze zaposleno u organu uprave, iako stručna prema prijavljenog lica ne odgovara traženoj stručnoj spremi za poziciju na koju je lice primljeno. U prijavi se navodi da je lice M.M. dobilo posao u organu uprave jer je supruga nosioca javne funkcije i to posredstvom drugog nosioca javne funkcije. Kako bi utvrdio osnovanost navoda iz prijave, Ured KS je u skladu sa članom 39. Zakona o prevenciji i suzbijanju korupcije u KS pokrenuo postupak provjere. Navedeni postupak obuhvata prikupljanje i analizu relevantnih podataka, informacija, izvještaja i dokumentacije, uvid u javne registre i baze podataka, kao i relevantne pravne propise, te u konačnici obavještanje nadležnih organa i institucija o uočenim koruptivnim radnjama, a sve s ciljem utvrđivanja individualne ili druge odgovornosti.

Ured KS je izvršio uvid u relevantne baze podataka i utvrdio da lice M.M. nije evidentirano u Registar zaposlenih u javnom sektoru KS. U cilju provjere navoda iz prijave o bračnoj vezi između prijavljenog lica i nosioca javne funkcije, Ured KS je pribavio Izvod iz matične knjige vjenčanih za nosioca javne funkcije, iz kojeg je bilo vidljivo da su prijavljeno lice M.M. i nosilac javne funkcije bračni partneri. Kako bi se utvrdilo mjesto zaposlenja prijavljenog lica M.M., Ured KS je pribavio Uvjerenje Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje, o podacima iz matične evidencije osiguranja za prijavljeno lice M.M. iz kojeg je vidljivo da se imenovano lice nalazi u radnom odnosu u organu javne uprave, gdje je u rubrikama zanimanje i stručna sprema, navedeno: Ekonomista, VSS. Iz navedenog Uvjerenja Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje je također vidljivo da je prijavljeno lice M.M. prije zasnivanja radnog odnosa

u organu javne uprave, bilo zaposleno na poslovima: Frizer za muškarce i žene, stručna prema KV i SSS).

4.2. Predmet: analiza podataka

Ured je zaprimio prijave o navodnoj zloupotrebi podataka pacijenata kojim su se, prema njihovim navodima, upisivale nepostojeće dijagnoze i uz to nezakonito propisivanje i izdavanje lijekova na recept. Ured KS je u okviru svojih nadležnosti prikupio podatke od Zavoda zdravstvenog osiguranja Kantona Sarajevo koji su ukazivali na potencijalne nepravilnosti potrošnje lijekova u određenom vremenskom periodu. Analizom dobijenih podataka, Ured KS je identifikovao nepravilnosti koje se odnose na broj izdatih recepata koji su izdati određenim pacijentima (sa hroničnim oboljenjima) ili broj recepata izdatih za dodatne lijekove iako se ne radi o hroničnim oboljenjima, te pacijente starije životne dobi kojima se lijekovi propisuju iz udaljenih ambulanti. Dakle, Ured KS je klasificirao nepravilnosti u tri skupine i identifikovao vrijednost štete, naziv lijekova i njegovu namjenu, kao i fizička i pravna lica koja su involvirana u potencijalnu zloupotrebu. U svom dopisu Kantonalnom tužilaštvu Kantona Sarajevo, Ured KS naglašava da prikupljeni podaci ukazuju na ozbiljne propuste i nepravilnosti u segmentu prakse propisivanja i izdavanja lijekova, uključujući zloupotrebu informacionog sistema Zavoda zdravstvenog osiguranja Kantona Sarajevo, uz pomoć kojeg se vrši propisivanje i izdavanje lijekova. Ured KS daje opis korištenja informacionog sistema Zavoda zdravstvenog osiguranja Kantona Sarajevo, kako bi se objasnio proces i odgovornost za propisivačku praksu, kroz korištenje šifri za izdavanje lijekova. Pored navedenog, Ured KS provodi dublju analizu podataka o pristupu informacionom sistemu ukazujući na period kada su štetne posljedice nastale (period pandemije koronavirusa), kada je fizički kontakt i samim tim, dolazak pacijenata u ordinacije, bio smanjen na minimum. Ured KS dalje elaborira da je zbog tih okolnosti jednim dijelom i došlo do zanemarivanja dobre farmaceutske prakse u kontekstu racionalnog i ekonomičnog propisivanja i upotrebe lijekova, kao i praćenje efekata upotrebljenih lijekova. Ured sumira svoje istraživanje sa zaključkom da istraživanje ukazuje na povezano i zajedničko djelovanje više osoba u lancu zloupotrebe propisivanja i izdavanja lijekova (uz informaciju o kojim lijekovima i fizičkim i pravnim licima se radi). Ured KS ističe da postoji koruptivna veza između propisivača lijekova i izdavača lijekova, te proizvođača tj. veletrgovca lijekovima.

4.3. Predmet: sukob interesa i rješavanje slučajeva

Kantonalno tužilaštvo KS je zaprimio anonimnu prijavu sa zahtjevom za poduzimanje mjera i aktivnosti zbog navodnog kršenja odredaba Zakona o sukobu interesa u organima vlasti u FBiH i Zakona o viskom obrazovanju KS, od strane zaposlenih u javnom sektoru KS koji su ujedno članovi Nadzornih odbora banaka u BiH. Ured KS, u skladu sa Uredbom ima nadležnost da prikuplja podatke iz javno otvorenih izvora i servisa kojima se utvrđuju činjenice u postupku postojanja sukoba interesa za nosioce javnih funkcija, te je u skladu sa dopisom tužiteljice i njenim zahtjevom da Ured KS dostavi informaciju da li su od strane Ureda KS vršene provjere na navedene okolnosti, te da li su, s tim u vezi, utvrđene određene nepravilnosti. Ured KS, postupajući po zahtjevu

Kantonalnog tužilaštva KS, ali i anonimnoj prijavi koja je također pristigla u Ured KS, izvršio je potrebne provjere navoda uvidom u arhivu i Registar imenovanih lica u KS. Ured KS je kontaktirao i Zavod zdravstvenog osiguranja KS, kao i poslodavce zaposlenih u javnom sektoru i došao relevantnu dokumentaciju dostavio Kantonalnom tužilaštvu KS.

4.4. Predmet: obrada podataka

U predmetu koji je ranije prijavljen Kantonalnom tužilaštvu, Ured KS proveo je dodatne provjere u vezi sa nepravilnostima prilikom zapošljavanja u jednom javnom preduzeću, nakon što je zaprimio novu prijavu o sumnjivim izmjenama internih akata javnog preduzeća. Naime, prema navodima nove prijave, interno zakonodavstvo preduzeća izmijenjeno je s ciljem pogodovanja određenoj osobi kako bi se omogućilo zapošljavanje prijavljenog lica na unaprijed određeno radno mjesto.

U svom službenom dopisu Kantonalnom tužilaštvu, Ured KS detaljno je opisao slučaj u kojem je navedeno lice zaposleno na poziciji za koju nije posjedovalo adekvatnu stručnu spremu, na što je Ured ranije ukazao nadležnom ministarstvu. Kao odgovor na ovu intervenciju, rukovodstvo preduzeća premjestilo je to lice na drugo radno mjesto, uz smanjenu osnovnu platu predviđeno za to mjesto. Međutim, ta razlika u primanjima kompenzirana je dodatnim mjesečnim stimulacijama koje nisu bile utemeljene u propisima niti su bile transparentno opravdane.

Pored navedenog lica, rukovodstvo javnog preduzeća zaposlilo je i druge osobe putem ugovora o djelu, što je dodatno ukazivalo na potencijalno sistematsko zaobilaženje regularnih procedura zapošljavanja u javnom preduzeću.

5. Zaključak

Uloga agencija za borbu protiv korupcije u otkrivanju i dokazivanju koruptivnih krivičnih djela je ključna jer agencije djeluju kao specijalizirani organi sa specifičnim nadležnostima, tehničkim kapacitetima i pravnim ovlaštenjima koja im omogućavaju da učinkovito prepoznaju, prikupljaju dokaze i prijavljuju slučajeve korupcije nadležnim istražnim i pravosudnim tijelima. Njihova uloga može se detaljno opisati kroz nekoliko ključnih aspekata:

1. Prikupljanje i analiza podataka
2. Uspostavljanje i vođenje registara
3. Saradnja sa pravosudnim organima
4. Provođenje preventivnih mjera
5. Zaštita prijavitelja korupcije (zviždača)
6. Istraga i dokazivanje korupcijskih djela
7. Međunarodna saradnja

Agencije za borbu protiv korupcije prikupljaju informacije i podatke o mogućim koruptivnim aktivnostima iz različitih izvora, uključujući: javno dostupne podatke, službene evidencije, prijave korupcije koje podnose građani, zviždači ili druge institucije.

Na osnovu tih podataka agencije (poput Ureda KS) vrše analizu i procjenu rizika kako bi identificirale potencijalne slučajeve korupcije koji zahtijevaju daljnje istraživanje. One bi trebale da vode registre imovinskih kartona nosilaca javnih funkcija, registre o sukobu interesa i evidencije prijava korupcije, koji im omogućavaju praćenje nesrazmjera između imovine i prihoda ili potencijalnih sukoba interesa. Takvi registri predstavljaju važno sredstvo u otkrivanju koruptivnih aktivnosti. Agencije za borbu protiv korupcije igraju ključnu ulogu u koordinaciji sa istražnim tijelima, kao što su tužilaštva, policija i druge institucije nadležne za istrage. One iniciraju prekršajne ili krivične postupke pred nadležnim tužilaštvima kada otkriju koruptivna djela, dostavljaju dokaze i relevantne informacije pravosudnim organima, te sarađuju sa inspekcijskim i policijskim tijelima radi provođenja detaljnih istraga. Važna uloga specijaliziranih tijela za borbu protiv korupcije je rad na uspostavljanju antikorupcijskih procedura, politika i sistema unutar državnih institucija i javnih tijela kako bi se smanjili rizici od korupcije. Ove mjere uključuju edukaciju nosilaca javnih funkcija o prevenciji korupcije, uspostavu transparentnih procedura za javne nabavke, zapošljavanja i imenovanja, unapređenje zakonodavnog okvira kako bi se smanjila mogućnost korupcijskih djela, te pružanje pravne i institucionalne zaštite onima koji prijave korupciju. Iako agencije same nemaju istražne ili represivne ovlasti u pogledu krivičnog gonjenja, one provode provjere imovine javnih funkcionera i kontrolu prijavljenih podataka, te služe kao eksperti u istražnim procesima, pripremajući analitičke izvještaje i preporuke koje istražna tijela mogu koristiti kao osnovu za pokretanje istraga. Pored saradnje sa tužilaštvima, Agencije često sarađuju sa međunarodnim organizacijama i drugim antikorupcijskim tijelima u borbi protiv prekogranične korupcije, što je važno zbog međunarodne prirode mnogih koruptivnih aktivnosti, posebno u oblastima kao što su pranje novca i zloupotreba u međunarodnim transakcijama.

Uloga agencija za borbu protiv korupcije u otkrivanju i dokazivanju koruptivnih krivičnih djela je višestruka. Iako nemaju direktne ovlasti da provode istrage ili procesuiraju kriminalne aktivnosti, njihova snaga leži u prikupljanju, obradi i analizi podataka, proaktivnom pokretanju postupaka pred tužilaštvima i pružanju stručne pomoći istražnim tijelima. Time agencije za borbu protiv korupcije predstavljaju ključnu kariku u širem antikorupcijskom sistemu.

LITERATURA (Times New Roman, 11)

Knjige i članci:

Dionisie, D., and Checchi F. *"Corruption and anti-corruption agencies in Eastern Europe and the CIS: A practitioners' experience."* Bratislava: United Nations Development Programme (2008).

De Sousa, L. *"Anti-corruption agencies: between empowerment and irrelevance."* Crime, law and social change 53 (2010): 5-22.

Hechler, H., Fenner Zinkernagel G., Koechlin L., i Morris D.. *"Can UNCAC address grand corruption?"* U4 Report 2011, no. 2 (2011).

Heilbrunn, J.R., and Anti-Corruption Commissions. *"Panacea or real medicine to fight corruption."* World Bank Institute (2004).

Jenkins, M., Maslen C., and Bak M. *"The Relationship between Anti-Corruption Agencies, Robust Enforcement and Economic Development."* Transparency International, 2021. <http://www.jstor.org/stable/resrep36973>

Johannsen, L., i Hilmer Pedersen, K.. *"How to Combat Corruption: Assessing Anti-Corruption Measures from a Civil Servant's Perspective."* Administrative Culture/Halduskultuur 13, no. 2 (2012).

Klein Haarhuis, C. *"Promoting anti-corruption reforms: Evaluating the implementation of a World Bank anti-corruption program in seven African countries (1999–2001)."* Unpublished dissertation, Utrecht: Utrecht University (2005).

Kuris, G. *"Watchdogs or guard dogs: Do anti-corruption agencies need strong teeth?"* Policy and Society 34, no. 2 (2015): 125-135.

Meagher, P. *"Anti-corruption agencies: Rhetoric Versus reality."* The Journal of Policy Reform 8, no. 1 (2005): 69-103.

Plaček, M., Půček M., i František O. *"Identifying corruption risk: a comparison of Bulgaria and the Czech Republic."* Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice 21, no. 4 (2019): 366-384., str. 19.

Publikacije:

1. EY i RAND Corporation Studija *"Strengthening the fight against corruption: assessing the EU legislative and policy framework"*, [file:///C:/Users/user/Downloads/strengthening%20the%20fight%20against%20corruption-DR0422197ENN%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/strengthening%20the%20fight%20against%20corruption-DR0422197ENN%20(2).pdf), 2023
2. Evropska Komisija. *Izveštaj EK o Bosni i Hercegovini za 2023. god. broj SWD(2023) 691. Dostupan na: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/e3045ec9-f2fc-45c8-a97f-58a2d9b9945a_en?filename=SWD_2023_691%20Bosnia%20and%20Herzegovina%20report.pdf*, 2023

3. OECD, *Specialised Anti-Corruption Institutions: Review of models: Second edition*, <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264187207-en.pdf?expires=1722369659&id=id&accname=guest&checksum=C CAD80246A3AF825E814163CCC136ADC>, (2013)

Pravni izvori:

1. Naziv akta, broj protokola
2. Communication on EU Enlargement Policy” (2022), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2022:528:FIN>.
3. Odluka o formiranju Tijela za sprečavanje i borbu protiv korupcije u BPK, broj 03-49-176/16 i 03-05-744/17 i 03-04-422/21 od 12.03. 2021. god., <https://bpkg.gov.ba/media/images/2022/06/Odluka-o-reorganizaciji-Tijela-za-spre%C4%8Davanje-i-borbu-protiv-korupcije.pdf>.
4. Rješenje o formiranju Antikorupcionog tima Vlade Federacije Bosne i Hercegovine. („Službene novine Federacije BiH”, br. 28/16, 18/17, 27/18, 41/20, 5/21, 27/21, 37/21 i 57/22).
5. Strategija za prevenciju i koordinaciju borbe protiv korupcije i Akcioni plan za provođenje strategije za prevenciju i koordinaciju borbe protiv korupcije Srednjobosanskog kantona za period 2021.-2025. https://sbk-ksb.gov.ba/images/Strategija_i_AP_SBK_KSB_NACRT.pdf,
6. Strategija za borbu protiv korupcije HNK 2022.-2027.
7. Strategija borbe protiv korupcije Županije Posavske za period 2021. – 2024., <https://www.zupanijaposavska.ba/wp-content/uploads/2021/12/Strategija-za-borbu-protiv-korupcije-u-Zupaniji-Posavskoj-za-razdoblje-od-2021.-do-2024.-godine.pdf>
8. Uredba o osnivanju Ureda za borbu protiv korupcije Zeničko-Dobojskog kantona (“Službene novine Ze-Do Kantona “, broj: 5/22)
9. Uredba o osnivanju Ureda za borbu protiv korupcije i upravljanje kvalitetom Kantona Sarajevo (“Službene novine KS “, broj: 7/18)
10. Uredba o osnivanju Ureda za borbu protiv korupcije Unsko-sanskog kantona (“Službene novine USK “, broj: 20/22). U

skladu sa 65. Izvještajem Visokog predstavnika za BiH za period 16. oktobar 2023 do 15. april 2024. god. Ured je zvanično otvoren 23.10.2023. god.

11. Uredba o osnivanju Ureda za borbu protiv korupcije Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj 07/24).
12. Zakon o Agenciji za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije (“Službeni glasnik BiH“, broj: 103/09, 58/13)
13. Zakon o prijavljivanju i postupku provjere podataka o imovini nosilaca javnih funkcija u Kantonu Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, br. 18/19).
14. Zakon o kancelariji za prevenciju korupcije i koordinaciju aktivnosti na suzbijanju korupcije (»Službeni glasnik Brčko distrikta BiH«, broj: 25/18).
15. Zakon o prevenciji i suzbijanju korupcije u Kantonu Sarajevo, („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj 35/22, 44/22 i 55/22).
16. Zakon o suzbijanju korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala RS (“Službeni glasnik RS “, broj: 39/16), članovi 3. i 12.
17. Zakon o suzbijanju korupcije i organiziranog kriminala u Federaciji Bosne i Hercegovine (“Službene novine Federacije BiH“, broj 59/14).

18. Zakon o prijavljivanju, porijeklu i kontroli imovine izabranih dužnosnika, nosilaca izvršnih funkcija i savjetnika u Tuzlanskom kantonu (“Službene novine Tuzlanskog kantona”, broj: 22/21).

Internet izvori:

1. <https://anticorruptiks.com/>

Mag.iur. Lejla Hasanović, M.Sc.

Faculty of Law, University of Sarajevo

DETECTING AND PROVING CORRUPTION CRIMES - THE ROLE OF ANTI-CORRUPTION AGENCIES IN BOSNIA AND HERZEGOVINA AND THE EUROPEAN UNION

Summary: A key priority for Bosnia and Herzegovina, which was granted candidate status by the European Council in December 2022 on the recommendation of the European Commission, is to strengthen the prevention of and fight against corruption and organized crime. Corruption is a serious problem for democratic development, the rule of law and economic progress, and detecting and proving corruption-related crimes requires effective legal and institutional mechanisms. One of the responses to prevent corruption, in line with international conventions, has been the establishment of anti-corruption agencies - specialized bodies established by the state to focus on prevention, investigation, education and coordination in the fight against corruption. This paper analyzes the joint experience of the Office for Combating Corruption and Quality Management of the Sarajevo Canton and the Cantonal Prosecutor's Office of the Sarajevo Canton in the fight against corruption, with a special focus on specific cases aimed at uncovering and proving corruption-related crimes. The legal framework for the existence of specialized anti-corruption bodies at the level of Bosnia and Herzegovina, its entities and cantons will also be examined. Finally, a critical review of current trends in the establishment of anti-corruption bodies in the European Union is provided, along with several recommendations for the work of such bodies in Bosnia and Herzegovina.

Keywords: anti-corruption, anti-corruption agencies, international standards, UNCAC